

Nummer 3
Maart 1965

DAAD EN GEDACHTE

orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT
HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF.
BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF
MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN
HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER
GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE-
GRIP, AAN DE GEDACHTE.

DAAD EN GEDACHTE

Orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE bijdragen

Red. en adm.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam - W

Postgiro 307695

D e s l a g a a n d e M a a s .

K L A S S E N S T R I J D I N H E T W A T E R W E G G E B I E D

HET BELANGRIJKSTE, dat van de jongste stakingsbewegingen in het Rotterdamse Waterweggebied te vermelden valt, is niet datgene, waaraan de burgerlijke pers zo uitvoerig aandacht heeft besteed. Zij heeft in haar - wel opmerkelijk eenzijdige - berichtgeving vooral de nadruk gelegd op de tussen vakbonds- en werkgeversvertegenwoordigers gevoerde onderhandelingen. Zij heeft - in een enkel geval - het verloop dier besprekingen zelfs van uur tot uur gevolgd en zij heeft niet verzuimd daarbij te laten uitkomen, hoe kolossaal vermoeiend het allemaal wel geweest is voor de vakbondsleiders, van wie zij een enkeling - de heer I. Baart van de Algemene Nederlandse Metaal Bedrijfsbond - aan 't woord liet om zijn commentaar te geven. Wat zij, die burgerlijke pers, verzuimde, was, haar lezers ook maar enigermate bevredigend in te lichten omtrent hetgeen er zich afspeelde, niet in de bijeenkomsten van de Vakraad, niet op de kantoren der werkgeversorganisaties of in de vakbonds-bureau's, maar in de bedrijven en onder de arbeiders.

Wij hebben - over de gebeurtenissen rond Rotterdam - drie landelijke dagbladen plus twee Rotterdamse kranten nageplozen. Er is bij die bladen geen journalist geweest, die met de stakers van Wilton-Fijenoord, van de R(otterdamse) D(roogdok) M(aatschappij), van de werf Gusto of van Verolme (op Rozenburg), waar het allemaal begonnen is, ook maar één woord heeft gewisseld, althans van een gesprek met hen heeft blij gegeven in zijn verslag. Wat de arbeiders ervan dachten, wat hun bezielde, wat er in hen omging, wat hun commentaar was op de ontwikkelingen, dat vonden de respectievelijke redacties blijkbaar van geen betekenis en niet het vermelden waard. Volgt men de burgerlijke bladen op de voet, dan zou bijna - tegen beter weten in natuurlijk - de indruk kunnen postvatten, als zou "de slag aan de Maas" zich niet op de grote scheepswerven, maar in het gebouw van de Metaalbond hebben afgespeeld.

Zélf s indien men - ten onrechte - van mening zou zijn, dat de ANMB zo'n beetje als "de generale staf" van lassers, klinkers, snijers en nageljongens diende te worden beschouwd en zélf s indien men, in verregaande onnozelheid, een onopvallend bureaucratisch manneke als de heer Baart voor een soort van "veldheer" van het metaalarbeidersleger zou verslijten, dan nóg zou de berichtgeving in de toonaangevende bladen als bijzonder erbarmelijk dienen te worden bestempeld. Men zou haar dan - op z'n best - kunnen vergelijken met 't verslag van een oorlogscorrespondent, die zijn kostbare huid niet in de voorste linies had gewaagd, géén kruiddamp had geroken en zijn zorgvuldig gepoetste schoenen niet met de modder der loopgraven had bevuild, maar die in plaats daarvan zijn inlichtingen had verzameld op de persconferentie in het algemeen hoofdkwartier ver áchter de eigenlijke linies. De vergelijking gaat - natuurlijk - mank. Generale staven plegen niet, zoals I. Baarten consorten, bijeen te komen in het vijandelijk hoofdkwartier. Maar dat verschilpunt, van genoeg betekenis om er aanstonds nog een paar opmerkingen over

te maken, is hier in eerste instantie niet van wezenlijk belang. Want I. Baart is niet de zegevierende veldheer, waartoe de burgerlijke verslaggevers hem opzettelijk of onopzettelijk gekroond hebben en de ANMB is allesbehalve de "générale staf" of het leidinggevend orgaan van de metaalbewerkeren. Dat maakt het door de kranten opgehangen beeld van de gebeurtenissen nog slechter dan het geweest zou zijn indien dat wél zo ware.

Over de positie van de ANMB en Baart eerst een enkel woord. Men moet om die naar waarde te schatten een ogenblik in gedachten teruggaan tot de "wilde" staking, die op 1 oktober van het vorige jaar uitbrak bij Gispen n.v. te Culemborg en die men zo'n beetje als de proloog van de jongste acties (bij Verolme, Wilton, RDM en Gusto) kan beschouwen. Ook toen namelijk ging het (ten dele) om de uitbetaling van de 4% ondernemingsgewijze differentiatie, welke eveneens de inzet vormde van het conflict in het Waterweggebied. De uiterst korte strijd bij Gispen brak uit omdat bij de betrokken metaalbewerkeren, na ruim een half jaar van tevergeefs wachten, plotseling even het inzicht rijpte, dat men zélf in actie diende te komen als er iets bereikt moest worden.

"De bonden", zo riep vóór de fabriekspoort aan de Culemborgse Triosingel één der stakers uit, "ondernemen niks!" Men zou de bewuste metaalbewerker zélf gehoord moeten hebben om alle bitterheid te proeven, die hij in die paar luttele woorden wist te leggen.

Die bitterheid - we zijn ervan overtuigd - heeft ook de arbeiders van Verolme en de andere werven bezielde, toen zij stakingsacties begonnen, waarvan - notabene! - de heer Baart (men zie "Het Parool" van vrijdag 19 februari) zich zéér na drukkelijk heeft gedistancieerd.

Is er één arbeider in het Rotterdamse Waterweggebied, is er één arbeider in Nederland, die gelóóft, dat zónder het krachtadig optreden van de werfpersonen zélf de uurloonverhogingen die thans een feit zijn, ooit gerealiseerd zouden zijn of nu al gerealiseerd waren? De stakers van Gispen n.v. vertelden ons destijds, dat zij al ruim een half jaar tevergeefs op "hun" bonden hadden gewacht. Dat was op 1 oktober 1964. Op 15 februari 1965, op de kop af vier en een halve maand later, legden de arbeiders van de Rozenburgse werf van Verolme het werk neer, omdat men nog altijd van de vakbonden taal noch teken had gehoord. Twee dagen later was daar een bepaald resultaat bereikt en weer een dag later kwam men op de rechter Maasoever in actie om binnen 24 uur een nog groter succes te boeken, niettegenstaande het feit, dat de vakbonden in tien en een halve maand op zelfs het allerkleinste succesje nog geen uitzicht hadden weten te scheppen. Wat een klein jaar lang een onmogelijkheid had geschieden, waar - om de woorden van de Gispen-directie te citeren - "eenvoudig niet aan te denken viel", dat kón opeens wél, toen de arbeiders een kracht ontplooiden, die niet slechts de respectievelijke directies, maar óók een man als I. Baart de stuipen op het lijf joeg.

Niet I. Baart of de ANMB hebben de patroons onder onweerstaanbare druk gezet, nee, de strijdende arbeiders hebben dat gedaan. Op kleinere schaal herhaalde zich in de metaalnijverheid langs Nieuwe Maas, Noord, Merwede en Nieuwe Waterweg, wat zich in de herfst van 1963 voordeed in gans het Nederlandse bedrijfsleven: de klassenstrijd van de arbeiders bracht zowel de vakbonden in actie als de ondernemers op de knieën. Maar omtrent die klassenstrijd, over de vormen die hij aannam en over zijn verloop, daarover zwegen - zeer begrijpelijk overigens - de burgerlijke bladen zowel toen als nu zoveel als mogelijk.

Helemaal te verdonkeremanen viel wat er zich afspeelde natuurlijk niet. Enkele onvermijdelijke regels lichten een tipje van de sluier op.

"Op een aantal werven", schreef de Nieuwe Rotterdamse Courant op vrijdag 19 februari, "was het gisteren heel rumoerig geweest. Vooral bij Wilton-Fijenoord in Schiedam gedroegen de stakende werknemers zich alsof zij heer en meester van het bedrijf waren. Aan het administratieve personeel,

aan de werknemers van onderaannemers en zelfs aan leden van de directie werd de toegang tot de werf ontzegd."

In "Het Parool" las men op dezelfde dag over "stakingswoelingen", waarbij de werven Wilton, RDM en Gusto geheel plat lagen "en de duizenden arbeiders van Wilton de terreinen en gebouwen hadden b e z e t ." Het blad vervolgde:

"Het kantoorpersoneel werd gisteren wel op het terrein toegelaten, maar vond de deuren van de kantoren op slot. De telefonistes werden door de stakers uit de centrales verwijderd en de portiers uit hun loges. Zelfs leden van de directie werden door de stakers van het terrein geweerd."

Ziehier, wat wij in de eerste plaats belangrijk vinden. Het feit, om precies te zijn, dat bij een strijd om een 4% ondernemingsgewijze differentiatie de arbeiders door de omstandigheden zelf genoodzaakt worden zó op te treden alsof zij heer en meester van het bedrijf zijn, de bezetting van een scheepswerf als strijdform en strijdmiddel hanteren. Daarmee hebben zij namelijk als bij toverslag aan ieder, die ogen heeft om te zien, getoond, hoe de verhoudingen precies liggen; getoond, hoe ook bij de allernormaalste conflicten in de huidige samenleving beheers en machtsvragen meteen opduiken en onlosmakelijk aan hun optreden verbonden zijn willen zij daaraan de nodige kracht bijzetten en het effectief maken.

Weinig Wilton-arbeiders vermoedelijk kennen de beroemde uitspraak van Rosa Luxemburg, dat "achter iedere staking het spook van de revolutie opdoemt." Zij zelf hebben het wellicht ook niet zien opdoemen op het moment, dat zij de terreinen van de werf in bezit namen, de kantoren op slot deden en directie-leden de toegang weigerden. Maar de NRC - blad, dat altoos een fijne neus gehad heeft als het ging om de belangen van de bourgeoisie in haar geheel of van die der havenbaronnen in het bijzonder - heeft dat kennelijk wél. Men proeft uit dat ene kleine woordje "alsof" ("alsof zij heer en meester waren") de burgerlijke verontwaardiging over wat in die kringen als een aanmatiging beschouwd wordt inplaats van 't als een maatschappelijke onvermijdelijkheid, als een ontwikkelingstendens te verstaan.

De sobere berichtgeving van die en van andere zijde overigens, maakt het wel moeilijk zich juist van de details ener zodanige ontwikkeling een duidelijk beeld te vormen. Er is veel dat zich alleen maar laat gissen of - minder dan dat nog - slechts vragenderwijs laat veronderstellen.

Is de bedrijfsbezetting bij Wilton te verstaan als een reactie op hetgeen zich luttele dagen tevoren slechts bij Verolme heeft afgespeeld? We weten het niet. Het is ons alleen maar opgevallen, dat dáár, aan gene zijde van de rivier op het eiland Rozenburg, het kantoorpersoneel zich duidelijk van de actie der stakers distancieerde.

"Het administratieve personeel", schreef het dagblad "Het Centrum" op dinsdag 16 februari (over de gebeurtenissen bij Verolme), "dat maandag min of meer gedwongen aan de staking deelnam, heeft het werk wél hervat, terwijl de dagploeg, evenals de dag- en nachtploegen van gisteren, niet aan het werk ging."

Hebben de Wilton-arbeiders iets dergelijks willen voorkomen? Hebben zij daarom het bedrijf bezet om ook over de gang van zaken in de administratieve afdeling de beslissing en zeggenschap in hun handen te kunnen houden? Het zijn alleen maar vragen, die wij opwerpen, maar het zou ons niet verbazen, indien zij in bevestigende zin zouden moeten worden beantwoord. Eén enkele aanwijzing in die richting - de enige, die wij gevonden hebben - troffen wij trouwens aan in een heel klein berichtje in "Het Vrije Volk" (Rotterdamse editie) van 19 februari, waarin gezegd wordt dat

"de werknemers bezit van het bedrijf genomen hebben om te voorkomen dat

er nog gewerkt wordt."

Dat het optreden der Wilton-arbeiders in elk geval sterk door de gebeurtenissen bij Verolme was beïnvloed is onmiskenbaar. Hebben zij niet gedemonstreerd met spandoeken, waarop te lezen viel: "Wat bij Verolme kan, kan bij ons ook"? En hielden zij niet ("Het Parool" van donderdag 18 februari) op woensdag 17 februari al "een protestdemonstratie door de kantoren van het Wilton-bedrijf"?

Ons inziens duidt dit alles er op, dat zij krachtige pogingen hebben aangewend om ook het kantoorpersoneel tot "meedoen" te bewegen. En de bedrijfsbezetting zou mogelijk als wapen gehanteerd kunnen zijn, nadat de reacties van het kantoorpersoneel eventueel te weifelend en te besluiteloos waren in hun ogen.

Dat laatste zou - zo wij hier de spijker op de kop slaan - geenszins verbaazingwekkend wezen. Bij elk stuk arbeidersstrijd, óók wanneer in zo'n actie de hoogst-ontwikkelde vormen van optreden zich voordoen, heeft men te maken met wankelmoedigen naast heldhaftigen. Het is menselijk dat zij er zijn en juist hun aanwezigheid bepaalt veelal de tactiek waarvan de strijdwillenden en moedigsten zich bedienen. Dwaas zou het daarbij zijn te menen, dat de wankelmoedigen uitsluitend onder het witte boorden-proletariaat of de steno-typistes zouden moeten worden gezocht.

In hetzelfde nummer van "Het Parool", waaruit we al eerder citeerden, treffen we de opmerking aan, dat "volgens berichten uit Schiedam" er donderdagavond (18 februari) "tijdens vechtpartijen rake klappen vielen". Vechtpartijen tussen wie "Het Parool" - illustratie alweer van de slechte berichtgeving - zwijgt er in alle talen over. We veronderstellen echter, dat het blad - vanwege de sensatie - eventuele vechtpartijen tussen stakers en politie wel vermeld zou hebben, al zijn we daarvan dan ook niet helemaal zeker. Als we in dit opzicht gelijk hebben, dan zouden de vechtpartijen, waarvan hier op zo'n beknopte wijze sprake is, vechtpartijen tussen stakers en werkwilligen zijn geweest en dan onderstreept en verklaart - in onze ogen - de aanwezigheid van die werkwilligen voor de actief-strijdenden de noodzaak der bedrijfsbezetting.

Dat de verklaring voor het feit, dat zij zich heeft voorgedaan in die richting moet worden gezocht, staat voor ons vast. Arbeiders bezetten een bedrijf niet om heer en meester te spelen. Omgekeerd: omdat zich voor hen de noodzaak voordoet of kán voordoet een bedrijf te bezetten zijn zij tegelijkertijd, zonder het te willen genoodzaakt zich te gedragen "alsof" zij van dat bedrijf de heer en meester zijn. Dat is nu eenmaal van een bedrijfsbezetting de onvermijdelijke konsekwentie, of men dat inziet dan wel niet! En het woordje "alsof" is volgens ons in dit verband eigenlijk een belachelijkheid. Arbeiders, die een bedrijf bezetten zijn daarvan op dat moment heer en meester en als zij het niet zijn, dan is hun bedrijfsbezetting eenvoudig een wassen neus en weinig effectief!

+ +
+

HET TWEEDE belangrijke feit in de jongste stakingsactie in het Waterweggebied, is het optreden van de heer Baart en zijn ANMB. We bedoelen niet - waar de kranten het accent op hebben gelegd - de manier, waarop hij die aan gebeurtenissen zo rijke donderdag van de 18e februari en de nacht van donderdag op vrijdag heeft doorgebracht, doch de houding, die hij van meet af aan tegenover het stuk arbeidersstrijd heeft ingenomen.

Donderdag 18 februari om 9 uur 's morgens kwam het optreden van de Rotterdamse werfarbeiders ter kennis van de heer Baart. Wat doet die meneer? Spoor-slags naar Rotterdam gaan om zich - beter laat dan nooit zou men zeggen - aan 't hoofd van "zijn" troepen te plaatsen, die hij 10½ maand lang "in de steek gelaten" had? Vergist u zich niet lezer! De metaalarbeiders - noch die in Rotterdam, noch die waar dan ook - zijn niet "de troepen" van de heer Baart en de heer Baart

i s niet hun "aanvoerder". De heer Baart vertegenwoordigt niet de belangen van de metaalarbeiders, ook al doet hij zulks dan voorkomen. De heer Baart vertegenwoordigt de belangen der in de burgerlijke maatschappij geïntegreerde, met de kapitalistische samenleving vergroeide vakbonden. De heer Baart begeeft zich dientengevolge naar het kantoor van de werkgeversorganisatie in het metaalbedrijf en de heer Baart (wij citeren "Het Parool" van 19 februari) spreekt daar het merkwaardige woord: "In Rotterdam loopt de zaak muurvast."

Wil men een nóg klaarder bewijs ervoor, dat de heer Baart het gehele conflict bekeek door de bril van de patronen? Nadat "de zaak" 10½ maand (ruim zes maanden vóór de staking bij Gispén en 4½ maand daarna) "muurvast" had gezeten, was er door de strijdlust van de arbeiders in het Waterweggebied opeens beweging in gekomen. Dat hadden diverse stakingen in de week voorafgaande aan die welke wij hier beschrijven, dat had het verloop van de actie bij Verolme bovenal reeds bewezen. Maar voor de heer Baart lagen de dingen kennelijk net omgekeerd als ze voor de arbeiders lagen, dat is duidelijk! Het is één van de dingen, die we wel wisten, die uiteraard ook de metaalarbeiders wel wisten, maar die hun strijd juist nog weer eens extra duidelijk in het licht heeft gesteld.

Het is echter óók een van de dingen, die door de kranten ónduidelijk is gemaakt. Want de kranten - en met name "Het Parool" (van 19 februari) - schreven, dat de werkgevers op donderdagmiddag (18 februari) om 2 uur de vakbondseisen bleven afwijzen. Wat, gezien hetgeen zich allemaal in de 10½ maand, die aan de strijd vooraf gingen, afspeelde, of liever gezegd n i e t afspeelde, gewoon klinkklare nonsens is. Er waren geen vakbondseisen. Er waren eisen van de Wilton-arbeiders, etc. Die arbeiders eisten voor hun bedrijf hetzelfde als wat de Verolme-arbeiders bereikt hadden en wat ook het personeel van Boele's Scheepswerven en machinefabriek bereikte, waar zelfs nog eerder dan bij Verolme een stakingsactie aan de gang was. De vakbond (ANMB) verscheen pas ten tonele n a d a t de arbeiders zélf tot handelen waren overgegaan. De werkelijke betekenis van het vakbondsoptreden is deze geweest, dat het er op gericht was, de "rust" in de metaalnijverheid zo snel mogelijk te herstellen. Daarover heeft niemand minder dan de heer Baart zelf geen enkele twijfel laten bestaan: "Ik hoop", sprak hij op de persconferentie, die hij vrijdag 19 februari des morgens om half zes hield, "dat de rust in het Waterweggebied nu snel zal terugkeren." Waar het hem om te doen was, dat was de "vastgelopen" machine weer op gang te brengen.

De verdiensten, die hij zich in dit opzicht jegens de ondernemers heeft verworven, zijn door de ondernemers ook zéér wel erkend. Insiders in het metaalbedrijf hebben tegenover een verslaggever van "Het Parool" (men zie het nummer van 19 februari van dat blad) opgemerkt:

"dat wanneer de ANMB-voorzitter de werkgevers en werknemers in de Vakraad niet had opgetrommeld, en het loonakkoord niet zou zijn bereikt, die dag ongetwijfeld enkele tienduizenden metaalarbeiders in het Waterweggebied in staking zouden zijn gegaan."

TERWIJL DE STAKINGEN VAN DE ARBEIDERS IN DE KEIHARDE PRAKTIJK HET ENIGE MIDDEL WAREN GEBLEKEN OM, VOOR WAT DE 4% ONDERNEMINGSGEWIJZE DIFFERENTIATIE BÉTREFT BROOD OP DE PLANK TE KRIJGEN, WAS DE ACTIVITEIT VAN DE HEER BAART ER JUIST OP GERICHT, DE TOEPASSING VAN DAT ENIGE MIDDEL ZOVEEL MOGELIJK TE VOORKOMEN.

Dat is inderdaad de dank van de ondernemers waard, temeer waar het hier om een ondernemingsgewijze differentiatie ging, waarom - uit de aard der zaak - ook ondernemingsgewijs geknokt moest worden.

HEBBEN wij met het bovenstaande op de naar onze mening allerbelangrijkste as-

pecten van de strijd in het Waterweggebied wat meer licht doen schijnen, er blijven nog enkele aspecten over, die eveneens ten volle de aandacht waard zijn.

Daar is in de eerste plaats het verloop van de stakingsactie bij Verolme en bovenal de manier, waarop zij geëindigd is. De N.R.C. berichtte daarover op 17 februari:

"Gistermiddag (dinsdag 16 februari dus - "D. & G."), na 'n dag vergaderen, is het overleg afgesloten tussen vakbondsbesturen en vertegenwoordigers van de ondernemingsraden van Verolme enerzijds en directies van de bedrijven van Verolme anderzijds. In het communiqué, dat na afloop van de besprekingen is uitgegeven, wordt meegedeeld dat van 22 februari af de uurlonen van alle volwassen uurloners, ongeacht werkklassse, functie of gemeenteklasse met negen cent worden verhoogd.... Verder is besloten uit het winstdelingsreservefonds alsnog één procent extra uit te keren..... Het communiqué zegt over de loonstijging dat de betrokkenen er zich van bewust zijn dat deze gepaard moet gaan met verhoging van de produktiviteit.... In het kader van de te nemen produktieverhogende maatregelen... zal met ingang van 1 maart en 1 juli op basis van het tariefsysteem van Verolme een percentage in mindering worden gebracht op de gegeven tarieftijden, overeenkomende met de helft van het gemiddelde verhogingspercentage der uurlonen."

Ziedaar het akkoord, dat - niet eens tussen de stakende arbeiders en de directie(s), maar in besprekingen, waar de arbeiders niet onmiddellijk in werden gekend - is gesloten. Het komt neer op 'n hóger uurloon, máár... op 'n lager tarief. Wil een arbeider inderdaad méér ontvangen dan zal hij harder moeten werken, zich méér moeten laten uitbuiten. En zelfs áls hij harder werkt, ontvangt hij niet wat hij op het eerste gezicht méér denkt te zullen ontvangen. Hij ontvangt veel minder, tengevolge van het lagere tarief. En van wat er dan nog aan "verhoging" overblijft, verdwijnt vatueelijk een deel aan de fiscus via de loonbelasting. De zogenaamde overwinning van de Verolme-arbeiders is dus lang niet dát, wat zij wel lijkt of leek.

Voor het na de stakingen bij Wilton-Fijenoord, de RDM en de werf Gusto in die ondernemingen gesloten akkoord geldt precies hetzelfde. De verhoging was hier 'n tikkeltje gunstiger, de tariefsverlaging echter werd er niet in twee etappen, maar terstond in z'n geheel van kracht.

In hoeverre deze resultaten de in strijd gegane stakers bevredigen zullen en in hoeverre zij zich in hun verwachtingen bedrogen zullen voelen, valt op geen stukken na te voorspellen. Maar voor de rust, waarop de heer Baart de hoop vestigde, lijkt ons de basis toch uitermate smal en wankel.

Wat wij in de tweede plaats - en tenslotte - nog willen opmerken is, dat Gerard van Oosterum, de secretaris van het district Rotterdam van de CPN op 20 februari in "De Waarheid" een beschouwing over deze metaalstakingen publiceerde, waarin hij verklaarde, dat de stakingen "werden gedragen door de vakbondsleden en de kaders in de bedrijven"; waarin hij betoogde, dat "de ondernemingsraden meer dan ooit strijdorganen waren" en waarin hij uitroept, dat critici, die over het N.V.V. spraken als over "een grafkelder", in de acties "geen voet aan de grond kregen". Een dergelijke beschouwing - nieuw voorbeeld van de bolsjewistische vrijage met de "moderne" vakbeweging - behoeft naar onze mening nauwelijks nog een weerlegging.

Gezien het hoge percentage (vooral "modern") georganiseerd is het een volkomende nietszeggende vanzelfsprekendheid, dat zich onder de stakers vele vakbondsleden bevonden. Waar het echter op aan komt is, dat de vakbeweging als zodanig, als vakbeweging, zich - de heer Baart heeft het nadrukkelijk verklaard - van de stakingsactie volkomen distancieerde. Als de heer Van Oosterum zegt, dat de - reglementair aan de ondernemingen en haar directies gebonden - ondernemingsraden m e e r d a n o o i t strijdorganen waren, dan verkondigt hij met die

woorden iets, dat men rondweg als een sprookje moet betitelen. En als hij ontkent, dat het N.V.V. het graf is van de arbeidersstrijd, dan vragen wij hem in gemoede, wat of de heren Baart en Zonderland daar dan wel anders gegraven hebben, daar in die nacht in de kantoren onzer klassevijanden. Géén graf voor de strijd? Kom nou, zowel Baart c.s. als de patroons hebben het met zoveel woorden zélf erkend.

=====

E N I G E V R A G E N .

Het hieronder volgend schrijven werd door één onzer kameraden gezonden aan de redactie van het orgaan "Spartacus" met het verzoek het in hun blad op te nemen. Helaas, dit is (nog) niet gebeurd. Aangezien wij het schrijven belangrijk genoeg vinden om het niet in de prullemand te doen belanden, hebben wij er een plaatsje voor ingeruimd in "Daad en Gedachte". Van commentaar kunnen wij gevoeglijk afzien, omdat het geschrevene voor zichzelf spreekt.

Redactie "Daad en Gedachte".

- o -

IN "SPARTACUS", nummer 4 van 20 februari 1965, las ik het verslag van de op 30 en 31 januari j.l. gehouden conferentie van de Spartacusbond. Naar aanleiding daarvan zijn er bij mij enige vragen gerezen, die ik u hier wil voorleggen.

U schrijft in het verslag o.a. het volgende: "geplaatst in een onredelijke en ondragelijke situatie nam de groep Amsterdam een onorganisatorische, maar de enig mogelijke beslissing: Zij sloot zonder hun aanwezigheid, vier van haar medewerkers uit van samenwerking met de groep Amsterdam." Enige regels verder lees ik: "De onmogelijkheid om zelfs de elementairste democratie bij het nemen van deze beslissing toe te passen tekent de explosieve verhoudingen welke in Amsterdam gegroeid waren."

Nu is het bekend, dat u de uitgesloten "terrorisme" verwijt. In dat licht bezien zou het voor hen, die de situatie niet kennen, begrijpelijk zijn, dat de groep Amsterdam de beslissing tot uitsluiting nam onder afwezigheid van de betrokkenen. Inderdaad een met voeten treden van de elementairste normen der democratie. Maar nogmaals, dat zou te verklaren kunnen zijn uit de "terreur" der uitgesloten.

Uit diverse rondschrijvingen van de Spartacusbond blijkt echter, dat het besluit om de vier betrokkenen van het Amsterdamse werk uit te sluiten, op zondag 13 december 1964 n i e t d o o r d e g r o e p, doch door slechts enkele personen genomen is. Dit besluit werd toen meteen ten uitvoer gebracht ook, want de betrokkenen ontvingen op maandag 14 dec. (dus een dag later reeds) de brief waarin werd meegedeeld, dat de vier waren uitgesloten. Op dinsdag 15 dec. echter werd er een huishoudelijke vergadering bijeengeroepen (zonder de betrokken vier natuurlijk), waarin de leden zich over de al- of niet-juistheid van het besluit moesten uitspreken. Notabene over een besluit, dat reeds was uitgevoerd!

Mijn vraag is nu deze: Indien het inderdaad zo was, dat u wegens het "terrorisme" van de uitgesloten op een vergadering waar zij aanwezig waren geen besluiten meer kon nemen, waarom liet u dan niet alle andere leden over hun uitsluiting beslissen? Waarom was het nodig, dat ook hun elementairste democratische rechten met voeten werden getreden? Waarom liet u alle leden niet op zondag 13 dec. beslissen, en als dat niet mogelijk was, waarom nam u het betreffende besluit dan niet twee dagen later op dinsdag 15 december? Het doet denken aan een rechtspraak waarbij de beschuldigde eerst wordt geëxecuteerd en daarna 't oordeel

der jury wordt gevraagd.

In uw verslag van de conferentie schrijft u voorts: "Betreurd werd door alle deelnemers dat de uitgetreden niet aanwezig waren op de bondsvergadering....."

Mijn tweede vraag luidt nu: Waarom stelden de aanwezigen dan toch wel zoveel prijs op de aanwezigheid van de uitgesloten, door wier "terreur" - zoals beweerd - men geen besluiten meer kon nemen. Zouden de vier - in samenwerking met ondergetekende, die reeds in september voor de Spartacusbond had bedankt - ook op de bondsconferentie geen zodanige terreur hebben kunnen uitoefenen, zodat er ook dan van een besluiten nemen geen sprake kon zijn? Of zouden die paar kameralen uit het land (te weten vier man, waarvan er nog één lid was en waarschijnlijk nog is van de P.S.P.) dat hebben kunnen verhinderen? Ik zou zo zeggen, dat men eerder blij had moeten zijn met hun afwezigheid. Stel u voor, dat de uitgesloten wél op de conferentie aanwezig waren geweest, en de meerderheid had dan de uitsluiting onjuist geacht, zouden dan de Amsterdamse leden hun besluit hebben herroepen en weer normaal met de vier betrokkenen zijn gaan samenwerken? Hierbij ga ik dan maar voorbij aan de vraag, of deze vier weer hadden willen samenwerken met mensen, die eerst geprobeerd hadden hen op een dergelijke ondemocratische wijze (u ziet, ik druk me voorzichtig uit) op dood spoor te rangeren.

In de conclusie van de conferentie wordt gezegd, dat "de aldus uitgesloten niet als leden van de Spartacusbond waren uitgesloten en dat dus hun deelname aan en beroep op de bondsconferentie mogelijk was."

Dit nu is zeer bevreemdend. Dus de uitgesloten hadden een beroep kunnen doen op de bondsconferentie. Laten we nu even vaststellen, dat op de conferentie de Amsterdamse leden aanwezig waren en daarnaast vier mensen uit het land. Het is duidelijk, dat de uitgesloten op de Amsterdamse leden geen beroep hoefden te doen. Zij immers waren degenen die hen hadden uitgesloten. Bleven over de vier mannen uit het land. Dus dan daar een beroep op gedaan. Doch van die mensen zegt de conclusie van de conferentie, dat zij van mening is "dat die deelnemers aan de conferentie, die geen deel uitmaken van de groep Amsterdam, de verhoudingen die in die groep heersten en die naar dit besluit (van uitsluiting. J.M.) geleid hebben, niet beoordelen kunnen."

Dus de uitgesloten hadden een beroep moeten doen op vier mannen, die niet tot oordelen in staat waren.

U moet me niet kwalijk nemen, dat ik dat alles niet meer bevatten kan. Ligt het aan mij, dat dit verslag de indruk wekt, dat er achter woorden een heleboel verborgen moet worden? Mocht ik me vergissen, dan wil ik daar graag mee op de hoogte worden gesteld.

Amsterdam. 21 - 2 - '65.

J.M.

=====

DAT MAGISCHE STRIJDLIED TOCH.

NIEMAND zal het betwisten dat op dorre grond geen rozen willen groeien. Maar wat zoudt u zeggen van een man, die rozen wilde gaan planten om een bepaalde grond minder dor te maken? Zo'n man is de heer Berghoef uit Stolkwijk, die in "Het Vrije Volk" een lans heeft gebroken voor het oude "socialistische strijdlied". Het is zijn vaste overtuiging, dat door het zingen van strijdlieden de "verburgerlijking" der PvdA voorkomen kan worden.

Geheel ervan afgezien, dat die ver-

burgerlijking al lang een FEIT is en al een feit was héél lang voor de tegenwoordige PvdA het levenslicht aanschouwde, de heer Berghoef zet met deze opvattingen de zaken precies op de kop. Niet door 't zingen van strijdlieden voorkomt men bepaalde ontwikkelingen, maar als gevolg van bepaalde ontwikkelingen worden er geen strijdlieden meer gezongen.

Overigens hoede de heer Berghoef zich voor de mening, dat strijdlieden getuigen zouden van 'n "socialistisch" élan. Ze getuigen naar onze mening van 'n burgerlijke romantiek.

=====

Ons commentaar op het Rapport-Verdam

DE LEGE DOP, HET HALVE EN HET HELE EI

AAN HET SLOT van 'n eerste beschouwing over het rapport van de z.g. Commissie-Verdam, die zich in opdracht van de Nederlandse regering heeft bezig gehouden met de vraag, in hoeverre het bestaande ondernemingsrecht op de helling zou moeten worden genomen (men zie "Daad en Gedachte" van februari 1965), hebben wij enige punten opgesomd, die nog nadere uitwerking behoeften. Ons voorafgaand betoog was hierop neergekomen, dat het werk van de commissie wél betrekking had op de structuur van de onderneming, maar niet op de z.g. medezeggenschap, die na 15 jaar nog altijd een even grote fictie is als op de dag, dat de wet op de Publiekrechtelijke Bedrijfs Organisatie en de wet op de Ondernemingsraden in het Staatsblad stonden. Er is - zo schreven wij - in Nederland geen medezeggenschap van de arbeiders en wat er niet is kan men natuurlijk ook niet groter maken. Het is evenmin zo, dat de Commissie-Verdam nu eindelijk met een reële medezeggenschap een begin gemaakt zou willen zien. Om die - en soortgelijke - redenen sloten wij ons aan bij prof. dr. J. Wemelsfelder, die - uit andere motieven overigens - het werk der Commissie-Verdam gekarakteriseerd heeft als "water scheppen met een visnet". Wij voegden daar echter aan toe, dat wij die karakteristiek óók gebezigd zouden hebben, indien de Commissie-Verdam wél een schrede in de richting van echte medezeggenschap zou hebben bepleit. Ziedaar dan één van de punten, die wij nog uitvoeriger moeten toelichten.

Op het eerste gezicht namelijk lijkt het wellicht vreemd, dat wij ons ook ten opzichte van serieuze pogingen om tot échte medezeggenschap te komen - die overigens nergens gedaan worden - bijzonder kritisch zouden staan. Wie zich daar echter over verwondert, heeft onze bedoeling ten enenmale misverstaan. Wij critiseren namelijk het werk van de Commissie-Verdam, de Publiekrechtelijke Bedrijfs Organisatie en alles wat daarmee samenhangt geenszins, omdat dit geen stap in de richting van medezeggenschap betekent. Onze kritiek komt hierop neer, dat wij er tegen protesteren, dat dit alles - door sommigen - als een stap in de richting van medezeggenschap wordt voorgesteld. Ons standpunt is niet, dat men nu eindelijk met de "echte" medezeggenschap eens een begin moet maken, ons standpunt is, dat men nu eindelijk eens moet ophouden met over de medezeggenschap te bazelen, die in onze ogen een illusie is. De zogenaamde medezeggenschap, dat hebben wij de vorige keer laten zien, is in werkelijkheid de zeggenschap van de directies. Het alternatief van de zeggenschap der directies is niet de "echte" medezeggenschap, doch de zeggenschap van de arbeiders.

Drs. Th. Coppes, de algemeen secretaris van het Nederlands Katholiek Vakverbond, die wij ook in ons eerste opstel al aan het woord gelaten hebben, verklaarde op 16 oktober van het vorige jaar in een interview met een verslaggever van "Het Vrije Volk": "We hebben de Stichting van de Arbeid, we hebben de Sociaal Economische Raad en we hebben bedrijfsschappen. Maar we hebben nog géén bedrijfsdemocratie. Bedrijfsdemocratie is alleen te verkrijgen in de bedrijven zelf. Ik geloof, dat we daaraan nog moeten beginnen." Wij zijn er volstrekt niet van overtuigd, dat drs. Coppes met deze woorden hetzelfde bedoelt als wij er mee zouden bedoelen, ja wij zijn er zelfs wel van overtuigd, dat dit niet het geval is. Maar zo als het er stáát zijn wij het volkomen met hem eens.

Drs. Coppes zei in ditzelfde interview óók: "In grote ondernemingen zullen zodanige vormen van ondernemingsraden (als u wilt) ontwikkeld moeten worden, dat een effectieve controle op het bedrijf mogelijk wordt. Dat is heel wat anders dan medezeggenschap." Hij voegde er even later aan toe: ".....En als je dan heel ver doordenkt, kun je komen tot benoemingen en ontslagen van die directies door eigen werknemers..." Het is om deze uitspraak vooral, dat wij drs. Coppes hier cite-

ren. Zij biedt ons namelijk een uitstekende gelegenheid onze eigen zienswijze te verduidelijken.

Wat drs. Coppes voor ogen zweeft, dat is klaar en daar maakt hij ook geen geheim van, dat is een situatie, zoals die bestaat in de (kapitalistische) staal-industrie van Duitsland. Het door hem gebezigde woord "controle" duidt er reeds op, dat hij het "andere" type ondernemingsraden, dat hij op het oog heeft, geenszins ziet als een soort van "arbeidersraden". Hij laat daar ook geen twijfel over bestaan, want, zo zegt hij, "controle op directies van binnenuit betekent natuurlijk niet, dat werknemers op de stoel van de directie moeten gaan zitten. Er zal een gezagsverhouding moeten blijven bestaan, dat spreekt vanzelf...." Drs. Coppes heeft echter óók gezegd (in een rede voor katholieke studenten te Rotterdam, geciteerd uit het katholieke dagblad "Het Centrum"): "De medezeggenschap in de onderneming kan niet worden bereikt door een groeiende neiging tot samenwerking... Werkelijke bedrijfsdemocratie is alleen te bereiken als men omschreven rechten kan afdwingen." Welnu, al deze verschillende uitspraken bij elkaar illustreren naar onze mening treffend, waaróm de "echte" medezeggenschap een illusie is. Want drs. Coppes mag nu wel beweren, dat er ("vanzelfsprekend") een "gezagsverhouding" zal moeten blijven bestaan, wanneer de arbeiders de directieleden benoemen en ontslaan, dan is het naar onze mening duidelijk dat niet de directies, maar de arbeiders het gezag uitoefenen en dan is er inderdaad "heel wat anders dan medezeggenschap" aan de orde; dan hebben we met de zeggenschap van de arbeiders te maken! Wanneer de zogenaamde medezeggenschap zich - gesteld dat het mogelijk ware - tot échte medezeggenschap zou ontwikkelen, ziedaar wat zich uit de woorden van drs. Coppes als conclusie opdringt, zou zij ophouden medezeggenschap te zijn. De bedrijfs-democratie (wat men daar dan ook onder verstaat!) tot het einde toe doorgedacht, slaat om in a r b e i d e r s d e m o c r a t i e . Vandaar dan ook - dat ziet de katholieke vakbondssecretaris zeer juist in - dat zij moet worden afgedwongen. En er zal wel geen mens zijn, die zich voorstelt, dat arbeiders, die áfdwingen, dat zij de directieleden benoemen en ontslaan nog genoeg zouden nemen met m e d e - z e g g e n s c h a p . Er is niemand, die, nadat hij het gevecht om het h é l e ei gewonnen heeft, nog genoeg zou nemen met het halve of met de lege dop. In deze beeldspraak is - dat zal men begrepen hebben - de zogenaamde medezeggenschap de lege dop, de "echte" medezeggenschap het halve ei en het hele ei de arbeidersmacht.

De eerlijkheid gebiedt ons te zeggen, dat het in het hoofd van drs. Coppes niet is opgekomen, dat de bedrijfsdemocratie (die wél beschouwd de arbeidersmacht is) door de arbeiders zou moeten worden afgedwongen. Zij moet volgens hem, hij zei het met zoveel woorden in zijn rede tot de Rotterdamse studenten (men zie "Het Centrum" van 8 december 1964), worden afgedwongen door de vakbeweging. "De vakbeweging", zo verklaarde hij, "moet niet alleen worden erkend als onderhandelingspartner in de bedrijfstakken, maar ook als het orgaan, dat alle werknemersbelangen in de afzonderlijke ondernemingen behartigt." Hier ligt het punt, waarop de in bepaalde opzichten soms zo realistische drs. Coppes zich tóch weer v é r van de realiteit verwijdt. Want de realiteit laat zien - men lette maar op de ontelbare "wilde" stakingen - dat de belangen van de vakbeweging en de belangen van de arbeiders helemaal niet parallel lopen en dat de belangen der arbeiders bepaald niet door de vakbeweging worden behartigd. Wij komen daarop uitvoeriger terug in een derde en laatste beschouwing, waarin wij ons speciaal zullen bezig houden met de positie van de vakbeweging en van de managers.

=====

BESTELDE U REEDS DE BROCHURE: "WAS DE SOCIAAL-DEMOCRATIE OOI'T SOCIALISTISCH?"
DOOR OVERMAKING VAN 1 GULDEN OP ONZE GIRO-REKENING NUMMER 30 76 95 ONTVANGT
U DEZE PRACHTIG UITGEVOERDE BROCHURE FRANCO THUIS. BESTELT NOG HEDEN.

DE NIEUWE ARBEIDERSBEWEGING

EN DE IDEALISTEN

HET IS AAN geen twijfel onderhevig, dat met het veranderen van het kapitalisme ook de strijd van de arbeiders is veranderd. In de periode van het jonge kapitalisme, in het tijdvak, dat er nog roofofbouw op de arbeidskracht werd gepleegd, was er van een eigen zelfstandige strijd van de arbeiders nauwelijks sprake. Dat is niet verwonderlijk, wanneer men bedenkt, dat de strijd voor sociale hervormingen, voor het bewoonbaar maken van het kapitalisme voor de arbeiders, het beste in 't parlementaire vlak en dus door "de partij" kon worden gevoerd. Van een eigen macht van het proletariaat was eigenlijk destijds nog geen sprake. Dat alles veranderde echter toen het kapitalisme aan zijn kinderschoenen was ontgroeid. Naarmate het kapitalisme in kracht toenam werd ook de economische macht van de arbeidersklasse sterker. Die macht werd tot een factor, waarmee nu terdege rekening moet worden gehouden. Die ontwikkeling had echter mede tot gevolg, dat de tegenstelling tussen arbeidersklasse enerzijds, partij en vakbeweging anderzijds, steeds scherper aan de dag trad. Partij en vakbeweging, geboren uit de tegenstelling tussen kapitaal en arbeid, geboren ook uit de noodzaak een einde te maken aan de roofofbouw op de arbeidskracht, werden vijandig aan de eigen strijd van de arbeiders.

Was er in het jonge kapitalisme van een zelfstandig optreden van de arbeiders vrijwel geen sprake, vandaag de dag is dat volkomen anders. Wanneer thans de arbeiders in strijd gaan, zijn ze gedwongen hun eigen actie-comité's te kiezen. En in hun strijd vinden zij de partij en de vakbeweging als hun felste tegenstanders tegenover zich.

En toch gaan ze in strijd. De maatschappelijke verhoudingen laten hen geen andere keus. Een klassemaatschappij is ondenkbaar zonder klassebotsingen. Omdat de arbeiders daarbij echter op geen enkele steun van welke partij of organisatie kunnen rekenen, zijn ze gedwongen het zélf te doen. En ze doen het zelf. Hier met méér, daar met minder succes. Het proces zet zich echter door in de hele moderne kapitalistische wereld. Vakbondsleiders, professoren en sociologen zien zich genoodzaakt zich bezig te houden met het probleem van de "wilde" stakingen. Die immers vormen een bedreiging van de maatschappelijke orde.

Hoezeer dit wel het geval is, bewees de staking van het Amsterdamse gemeentepersoneel in het voorjaar van 1955. Niet voor niets zei mr. Ensing, de gemachtigde van de gemeente Amsterdam voor het Scheidsgerecht, dat zich met het ontslag van een aantal stakers te bemoeien kreeg - dat de overheid een dergelijke staking nooit kon toestaan, omdat zij in wezen het begin van de revolutie was.

Ook de staking van de buschauffeurs in het begin van 1960 liet duidelijk zien, hoezeer zelfs een dergelijke, verhoudingsgewijs kleine actie, gezien wordt als een gevaar voor de bestaande maatschappij. De regering zag zich gedwongen, over het hoofd van de vakbeweging heen, onderhandelingen met de strijdende chauffeurs aan te knopen.

Nu zijn niet alleen partij en vakbeweging van dergelijke stakingen de vijanden. Alle idealistische groeperingen en organisaties moeten niets hebben van een dergelijke strijd. Want de partijen, om het even of ze nu groot zijn dan wel klein, gaan allemaal uit van het standpunt, dat de arbeiders bij hun strijd de leiding van hun partij behoeven. De P.v.d.A. schermt met het "algemeen belang", de C.P.N. roept de arbeiders op tot strijd tegen de kapitalistische regering (onder haar leiding natuurlijk) en de libertairen, die bezwaar hebben tegen een strijd voor hogere lonen en betere arbeidsvoorwaarden, willen alleen maar strijd voor het "hoge ideaal", voor de socialistische samenleving.

Een dergelijke strijd zouden echter alleen maar die arbeiders kunnen voeren,

die van de noodzaak ener socialistische samenleving overtuigd zijn. Dat zijn er maar zeer weinigen. En de werkelijkheid laat zien, dat de arbeiders nimmer voor "hoge idealen" strijd voeren. Zij komen niet in beweging voor ver in het verschiets liggende doeleinden. Zij komen alleen maar in beweging voor zaken, die hen onmiddellijk raken, waarvoor zij zich direct geplaatst zien. Trouwens: de arbeidersklasse bestaat uit individuen van verschillend geloof en van verschillende overtuiging. Van hen een strijd voor het socialisme te verwachten is een wensdroom.

De arbeiders komen - zo is de realiteit - alleen maar tot strijd uit bittere noodzaak, niet, omdat ze de strijd zo graag willen. De noodzaak tot strijd echter is voor alle arbeiders aanwezig, voor de katholieke- of gereformeerde arbeider evenzeer als voor de bolsjewiek of de anarchist. Waarmee we dan ook in de realiteit te maken hebben, dat is niet een strijd van "de socialisten" doch een strijd van de arbeiders. Het "arbeider zijn" is het enige, dat alle arbeiders met elkaar gemeen hebben. En alle groeperingen of organisaties, die bij de strijdende arbeiders aankomen met hoge idealen of mooie leuzen, brengen onder de strijdenden niet anders dan verdeeldheid. De zogenaamde idealen, ook de zogenaamde "socialistische" idealen vormen een bedreiging voor de arbeidersstrijd.

Waar alle partijen menen, dat zij voor de strijd der arbeidersklasse onontbeerlijk zijn, is het volkomen duidelijk, dat zij alles zullen doen om de partij zo groot mogelijk te doen worden. Bovendien zullen zij, ook dat is klaar, bij het nemen van besluiten, die betrekking hebben op de arbeidersstrijd, zich iedere keer afvragen, welk besluit het gunstigst is voor de partij. Niet het arbeidersbelang weegt voor hen het zwaarst, maar het partijbelang. Waartoe dit kan leiden heeft men kunnen zien aan de sociaal-democratie en aan het bolsjewisme.

Naast de partij-idealisten en de idealisten van het libertaire slag bestaat er nog een ander soort. Dat zijn de idealisten, die wel voor de eigen, zelfstandige arbeidersstrijd zijn, die het partij-optreden laken, maar die niettemin de naam "idealisten" daarom verdienen, omdat ze de strijdende proletariërs met hun vast-omlijnde opvattingen, met hun "idealens" tegemoet treden. Hun ideaal is dan "het zelfstandig optreden van de arbeiders" en inplaats van de arbeiders praktisch tegemoet te treden, menen zij hun ideaal te moeten propageren.

Natuurlijk is het niet zo, dat de arbeiders zelfstandig optreden, omdat het zelfstandig optreden gepropageerd wordt. Het is niet de leer, niet de theorie van het zelfstandig optreden, die de arbeiders tot zelfstandig optreden heeft gebracht. Wie dat gelooft zet in zijn gedachten de wereld op zijn kop. Het is het zelfstandig optreden van de arbeiders geweest, dat de basis heeft gelegd voor de theoretische opvattingen omtrent de eigen strijd. Het zijn de maatschappelijke verhoudingen geweest, die de arbeiders gedwongen hebben hun strijd in eigen handen te nemen en het zijn de maatschappelijke verhoudingen, die hen nog iedere dag dwingen zulks te doen. Wie het anders ziet, wie meent, dat ook de "eigen strijd" gepropageerd moet worden (zonder er bij te vertellen in hoeverre dan nog wel van 'n "eigen" strijd kan worden gesproken!), die komt onwillekeurig in een soortgelijke positie te verkeren als de partijen. Niet alleen, dat hij zichzelf al spoedig zeer "belangrijk" voor de arbeidersstrijd gaat achten, hij wil ook de arbeidersklasse de juiste weg wijzen, haar "fouten" aan het daglicht brengen en haar een "taak" geven. Inplaats van te beseffen, dat het niet de groepen en idealisten zijn, die de arbeiders de weg wijzen, maar dat het juist de arbeiders zijn, die een weg wijzen aan wie ogen heeft om te zien, droomt men ervan met zijn "idealens" invloed op de arbeidersstrijd te verkrijgen en tegelijk daarmee ontstaat het uit die droom tevoorschijn komende streven om zo groot mogelijk te worden (of zich voor te doen!).

Naar onze overtuiging vormt dit soort idealisten voor de arbeidersstrijd niet minder een gevaar dan de idealisten, waarvan we in de aanvang spraken. Wanneer ze er in zouden slagen hun invloed inderdaad uit te oefenen, dan zou naar onze mening de onafhankelijkheid van de arbeidersstrijd al evenzeer gevaar lopen als door het optreden der partijen.

=====

O P I U M V Ó Ó R O F V Á N H E T V O L K

Naar aanleiding van een Televisie-uitzending van de KRO over Karl Marx, stuurde één onzer medewerkers een ingezonden stukje naar "Het Handelsblad", dat het schrijven ook heeft opgenomen. Niet iedereen zal echter "Het Handelsblad" lezen en daarom plaatsen wij het ook nog eens in "Daad en Gedachte" om ook onze lezers er kennis van te laten nemen.

Redactie "Daad en Gedachte"

- o -

IN DE VOORDRACHT over Karl Marx van Willem Nijholt, op dinsdagavond 9 februari voor de T.V. werd nog eens de aandacht gevestigd op de foute vertaling van "Das Opium des Volkes", waarmee Marx de godsdienst wilde kenmerken. De vertaling zoals die tot nog toe luidde "opium voor het volk" zou fout zijn. Het zou moeten zijn "opium ván het volk".

Voor zover mij bekend werd deze vertaling het eerst gelanceerd in het werkje van prof. Banning "Karl Marx" en daarna grif overgenomen door religieuze bewonderaars van deze grote figuur.

T A A L K U N D I G staat de omschrijving van de genitief met "van" geenszins vast, aangezien dit niet het enige voorzetsel is waarmee een tweede naamval omschreven wordt. Soms is een ander voorzetsel geboden, b.v. in "de vreze des Heeren" waar de omschrijving met "voor" moet worden gebruikt.

Wij hebben hier te maken met een objecte genitief. Het is de verdovende werking van het opium, dat men op het oog heeft, waarmee het volk verdoofd wordt. Men vergelijk: de belegering der stad = de stad wordt belegerd. Het opium = de verdoving des volks = het volk wordt verdoofd. "Stad" en "volk" verschijnen hier als lijdende voorwerpen. De gevoelswaarde van "opium" is beslist ongunstig, althans in de door Marx gebruikte uitdrukking.

Ondanks het feit, dat de omschrijving in het Duits niet anders kán luiden dan "Opium für das Volk", het hier dus geen kwestie van vertalen maar van omschrijven is, 1) wil prof. Banning, dat "opium vóór het volk" fout is, en dat het moet heten "opium ván het volk".

De bewijsvoering komt neer op: anders zou het suggereren, dat er een klasse van beroepsbedriegers (priesters en predikanten) is, terwijl Marx juist steeds redeneert: "er zijn objectieve maatschappelijke krachten aan het werk, die de mensen in hun nood er toe brengen troost te zoeken in een droomwereld."

Die "objectieve krachten"! Mogen we veronderstellen dat achter die objectieve krachten menselijke wezens staan? En mogen we dan ook nog vragen wat die mensen met die godsdienst deden? Herinneren wij ons niet van de schoolbanken, dat met de Heilige Schrift in de hand het recht op ketterverbranding werd "bewezen", en moord, doodslag en sluipmoord, list en slavernij en slavenhandel goedgepraat?

De onschuldige voorstelling van dat opium als een droomwereld? Inderdaad!, maar een droomwereld om de misdeelden genoeg te doen nemen met de verdrukking en ellende hun opgelegd door een heersende klasse, wie die voorstelling van een "droomwereld" uitstekend te pas kwam. Vandaar de overrijke toediening met dat "opium", de belofte van een gelukzaligheid in het hiernamaals. An sich - maar wat bestaat er an sich? - is de voorstelling onschuldig. In de werkelijkheid was zij: "opium vóór het volk".

Dat de godsdienst een middel was om de mensen in geestelijke afhankelijkheid te houden terwille van klasse- of standsbelangen, was zeker de mening van Marx. Maar deze Marx kan prof. Banning niet aanvaarden en daarom heet het bij hem "Opium ván het volk".

1) In "Stern" van 19 mei 1963 vindt men een foto van demonstranten op wier vrachtwagens te lezen staat: Die Religion ist das Opium für's Volk".

B E S C H O U W I N G E N O V E R G E L D E N G O U D .

Verschillende verklaringen in dit artikel worden daarin niet uitgewerkt. We verzoeken de lezer echter even mee te gaan, totdat wij in volgende uiteenzettingen daarop terugkomen.

- o -

"DE GAULLE wil met zijn goudvoorstel de invloed der Verenigde Staten terugdringen" heet het met vette letters boven een artikel van drs. Metzmakers in "Het Parool" van 11 februari j.l.

Wat De Gaulle doet is een groot bedrag aan dollars bij de V.S. inruilen voor goud. Wat hij wil, althans zegt te willen, is herstel van de gouden standaard.

Wij moeten hierbij direct opmerken, dat het niet toevallig is, wanneer een staatshoofd op een bepaald moment met zo'n voorslag komt. De zaak is, dat er natuurlijk iets aan de gang is met de economische macht van Amerika. Het productie-apparaat der Verenigde Staten, hoe machtig het zich ook heeft ontplooid, is te zwaar belast voor de taak die het in de wereld vervult: Het handhaven van de kapitalistische orde. Dat is de meest algemene strekking van de handelingen der V. S., op politiek, sociaal, economisch en militair gebied. Wij menen, dat een beschrijving in bijzonderheden niet nodig is om dit te bewijzen.

Dat deze algemene gedragslijn echter moest leiden tot een geregeld afvloeien van goud en buitenlandse betaalmiddelen, deviezen, en De Gaulle noopte tot bovengenoemde maatregel en zijn verklaring over de terugkeer naar de gouden standaard, willen wij hier aan een bespreking onderwerpen.

Het afvloeien van de internationale betaalmiddelen en goud kan direct dezelfde dag nog worden geconstateerd. Maar waaraan dat te wijten is, komt men op z'n vroegst na drie maanden door een proefbalans van het C.B.S. zo ongeveer te weten; tenminste hier in Nederland, waar men er al heel vroeg bij is. De definitieve balans is pas na een jaar en drie maanden gereed en.... klopt nooit geheel. Niettemin vormen de posten van in- en uitvoer, van betaalmiddelen, van waardepapieren en de verlening van diensten, een aanwijzing omtrent het karakter van de oorzaak, die de reserve van goud en deviezen deed teruglopen of aanzwellen. Het schijnt namelijk niet hetzelfde of het afvloeien van goud en deviezen het gevolg is van grote aankopen van aandelen in het buitenland of van het teruglopen van de uitvoer. In deze laatste toestand verkeren sedert enige jaren de Verenigde Staten. Hun productie-apparaat is, nemen wij aan, het grootste en meest productieve in de wereld, d.w.z. het slurpt relatief het minste arbeid op. Een ontzaglijke hoeveelheid arbeid wordt echter verbruikt voor de steun aan onderontwikkelde gebieden, aan de proefnemingen op het gebied van de ruimtevaart, het ontwikkelen van de kernenergie, militaire ondernemingen enz.

Voor de Amerikaanse productie betekent dat een direct verlies. Het is improductieve consumptie. De arbeider die voedsel, kleding en woonruimte produceert, schept daarmee het herstel van zijn arbeidskracht. Hoe beter deze hersteld wordt hoe productiever zijn arbeid. Wat hij als zodanig consumeert, wordt productief geconsumeerd. Ook datgene wat hijzelf niet consumeert, zoals de productiemiddelen en grondstoffen, die in de productie zelf verbruikt (geconsumeerd) worden, worden door zijn arbeid door nieuwe en steeds betere vervangen. Ook dit is dus productieve consumptie. Waar echter de geproduceerde goederen niet dienen om de arbeider opnieuw in staat te stellen met "lust en ijver" aan de slag te gaan, maar aangewend worden om niet-producerende arbeiders (o.a. militairen) te voeden en te kleden, daar is de consumptie improductief. Dit geldt natuurlijk ook voor de vliegtuigen, tanks, kanonnen enz. die hier geproduceerd worden, voor de ballistische techniek en proefnemingen, de satellieten- en raketinstallaties. Maar ook de hulp aan onderontwikkelde gebieden betekent voor Amerika improductief aangewend kapitaal. In deze gebieden zelf komt "de hulp" bovendien veelal in handen van een bestaande of nieuwe klasse van uitbuiters, die het in ledigheid verteren.

Dit laatste raakt echter het onderwerp "Goud en Amerika" niet. Het gaat er om, dat Amerika te veel hooi op zijn vork heeft moeten nemen en de gevolgen wil men op één of andere manier verhelpen. Die gevolgen - het afvloeien van goud en deviezen - kunnen niet eeuwig voortgaan.

Voordat we hierop verder ingaan, zullen we tot goed begrip ons eerst dienen bezig te houden met goud en deviezen (buitenlandse betaalmiddelen) en met geld in het algemeen. Is dat dan zo noodzakelijk? Wij menen van wel, omdat naar het ons voorkomt, de economen dit onderwerp schuwen en omdat wij weten, dat de praktijk vele misvattingen toont tengevolge van onkunde die door klassebelangen bestendigd wordt. Zoals wij weten is het een bijna natuurlijk verschijnsel in de geschiedenis van het mensdom, dat men zich tegen nieuwe waarheden verzet. Men denke slechts aan de ontdekking dat de aarde kogelrond is en om de zon draait.

Zo is het - menen wij - ook gesteld met het geldvraagstuk. Daarbij komt nog de gewoonte, overgehouden uit vroegere tijden, de maatschappelijke kategoriën te zien als op zichzelf staande scheppingen van de menselijke geest, of wel van een supermenselijke geest, en niet als een deel of onderdeel van het maatschappelijk geheel. Het geld stelt men daarom meestal voor als een schepping van de mens, terwijl het is een schepping der samenleving. Der samenleving? Bestaat de samenleving dan niet uit mensen? Zeer zeker, maar de mens handelt daarin niet met bewuste kennis, hij kent de maatschappelijke draagwijdte niet van zijn handelingen. Wanneer iemand 100 gulden krijgt, omdat hij 45 uur gewerkt heeft, weet hij dan ook, dat hij een daad verricht heeft, waarop heel ons maatschappelijk systeem berust? Hij kent wel het bijzondere momentele van zijn daad, maar niet het maatschappelijk algemene. De huisvrouw die brood, margarine, vis koopt, om haar gezin te voeden, verricht een daad die haar volkomen begrijpelijk voorkomt, even begrijpelijk als de steen die altijd naar beneden valt, en wel omdat dit altijd op dezelfde manier plaats vindt. Het is voor haar het enige bewijs om de handeling altijd met hetzelfde resultaat te verwachten. Maar waarom het juist vijftig centen zijn, die van plaats met het pakje margarine verwisselen, dat is haar niet bekend. Een pakje margarine en vijftig centen hebben niets met elkaar gemeen. Toch verrichten miljoenen dagelijks een dergelijke handeling zonder te weten, dat zij arbeid voor arbeid ruilen en vallen er dagelijks miljoenen dingen naar beneden zonder dat men weet, dat de ALGEMEENE oorzaak het aardmagnetisme is.

De ontdekking van het aardmagnetisme betekende een revolutie in de astronomie. De ontdekking van de waarde zoals zij bepaald wordt door de arbeidstijd is een revolutie in de economie.

De klasse die de ontdekking van het aardmagnetisme aanvaardde en verder deed ontwikkelen, was de bourgeoisie, maar zij had macht. De ontdekking der waarde zal niet eerder toepassing vinden vóór de arbeidersklasse de macht heeft.

Dat de waarde van een product bepaald wordt door de arbeidstijd, maakt in zijn konsekwentie allen aan elkaar gelijk. Het strekt de "rechten van de mens" uit tot aan het recht op het product, bepaald door het aantal uren dat men heeft gearbeid.

De bevoorrechte klassen der middeleeuwen konden geen genoegen nemen met een leer die het monopolie, waarop hun voorrechten berustten, aantastte. De moderne heersers verzetten zich vanzelfsprekend tegen een leer die het einde inluidt van alle bevoorrechtiging.

Het geld is dus ONTSTAAN en heeft verschillende vormen aangenomen achter de rug van de mens om. In zijn oorsprong was het een waar: linnen, huiden, vee, metaal, schelpen, parels enz. Hierover lezen wij in een leerboek der economie "Allgemeine Volkswirtschaftslehre" van prof. Adolf Weber het volgende:

"Zodra er begrip omtrent een economisch goederenverkeer voorhanden is, de goederenruil niet slechts een burendienst betekent, maar een middel voor de afzonderlijke bedrijven om door het brengen van offers nog grotere voordelen te behalen, moest er een technisch hulpmiddel zijn, dat het gemakkelijk maakte de verschillende partijen die wilden kopen of verkopen eensgezind te maken. A. verlangt

dringend een waar, die aan B. behoort, maar hij heeft niets in zijn goederenvoorraad, dat B. onmiddellijk tot nut kan zijn. Daarentegen heeft misschien C. zulk een waar, wien echter B. geen passende tegengave kan bieden. Dus moest men wel naar een ander waar zoeken, die bemiddelingsdiensten bood, en die daarbij nog wellicht een soort van algemene noemer afgaf voor de ongelijksoortige waarden die bij de ruil moesten worden vergeleken, in 't kort, men moest geld gebruiken."

Bij alle onduidelijkheid is toch één ding hier zeer duidelijk: het geld, het ruilmiddel is een bewuste schepping van de menselijke geest. Stellen wij het wat aanschouwelijker voor, dan heeft A. bijv. een bijl te ruilen, B. wil hem een schaap daarvoor geven, doch A. heeft pijlen nodig. Die heeft C., maar C. heeft weer geen behoefte aan een bijl, een onmogelijke toestand dus. Daarom, zegt A. Weber, zoekt men naar een waar, die zijn bemiddeling biedt, en die een "algemene noemer" afgeeft.

Wat met een algemene noemer bedoeld mag worden? Elk voorwerp heeft een algemene noemer: tafel, kast, azijn, enz. Maar wanneer prof. Weber verder gaat, zich meer met de wording van het geld bezig houdt, dan blijkt die "algemene noemer" nergens te vinden, dan blijkt, dat één of andere waar voor de mensen vanzelf tot geld wordt en haar noemer als gebruikswaar behoudt, ja de naam van de gebruikswaar in het menselijk hoofd de betekenis van geld inneemt.

Aldus gaat prof. Weber verder: "Uit gewoonte werd vooreerst één of andere waar, die voorwerp van vaak voorkomende ruil was, in zekere zin als nevenfunctie deze taak van het geld toevertrouwd. Ons Duits woord Geld (Gotisch Gild) betekent oorspronkelijk niets anders dan "tegengave". De taalstam is in de oorspronkelijke betekenis nog in het woord "vergelten" behouden gebleven. Het Latijnse woord pecunia = geld, gaat op de taalstam pecus = vee, terug. Hier wordt dus reeds een bepaalde waar verondersteld die gelddiensten verricht. Bij de Noord-Slaven schijnt linnengeld zeer verbreid te zijn geweest. De taalgeleerden wijzen op de samenhang tussen de Slavische betekenis voor linnen (platno) en voor betalen ("platiti".
(Wordt vervolgd)

H E T K A N N I E T M E E R

NEE BESTE LEZER, het kan echt niet meer. Dit is het derde nummer van "DAAD EN GEDACHTE" dat u onder ogen krijgt. Maar het is dan ook het laatste nummer, dat u ontvangen hebt, mits..... u ons nog vóór het verschijnen van het volgende nummer doet weten op regelmatige toezending prijs te stellen. Vooral het begin is voor een nieuw blad nu eenmaal erg moeilijk. Het aanschaffen van de nodige machines, (schrijfmachines zowel als cyclostyle-machine), stencils, papier, inkt enz., vraagt zeer, zeer veel geld. En nu mag u gerust weten, dat wij niet te klagen hebben over de financiële bijdragen, die wij mogen ontvangen. Trouwens, uit de verantwoording van de binnengekomen gelden, die in het volgende nummer van "Daad en Gedachte" zal worden gepubliceerd, zal dat blijken. Toch is het niet verantwoord deze gelden mede te besteden aan een groot aantal exemplaren van ons blad, dat misschien niet eens gelezen wordt. Daarbij komt, dat wij graag willen blijven verschijnen. Daarom doen wij nu voor de laatste keer een beroep op u ons per omgaande te laten weten, dat u prijs stelt op een regelmatige toezending van "DAAD EN GEDACHTE". U weet nu wel het adres: "DAAD EN GEDACHTE", Corn. Outshoornstraat 1, Amsterdam. W. En mocht u uw mededeling vergezeld willen doen gaan van een financiële bijdrage dan is ons gireonummer 30 76 95. U zou uw geld slechter kunnen besteden.